
FONTÁNA SMUTEČNÍ VRBA V ROMANTICKÉ PARKOVÉ ÚPRAVĚ JOSEPHA PAXTONA V CHATSWORTHU

Gabriela Šimková

Několik tisíc akrů velký pozemek devonského panství Chatsworth je znám architekturou Williama Talmana a Thomase Archera 80. let 17. století, knihovnou, uměleckými sbírkami a zejména parkem, o němž tento stručný příspěvek informuje.

Park byl znovu přebudován šestým vévodou devonským Williamem Spencerem Cavendishem od počátku 19. věku. Sir William se setkal ve 20. letech s mladým zahradníkem Josephem Paxtonem, který pro Cavendishe pracoval do své smrti roku 1865. Vévoda Paxtona jmenoval vrchním zahradníkem Chatsworthského panství roku 1826.

Po návratu z expedice na Dálný východ a do Ameriky, jejichž posláním bylo získat zejména dendrologické vzácnosti, byl park znovu ozeleněn a ozdraven nevšedními dřevinami. Obdobně u nás nakupoval cizokrajné dřeviny v 80. letech minulého století Arnešt Emanuel Silva Tarouca pro parky v Průhoncích, v Čechách pod Kosířem a ve Vrchotových Janovicích. Ve třicátých letech byl Paxton pověřen výstavbou fontán, oranžerií a skleníků, jejichž konstrukce byly z litiny a skla. Tuto technologii později uplatnil při stavbě Křišťálového výstavního paláce v Londýně.

Cavendish nechal vybudovat romantickou skalnatou zahradu, do níž byla zakompenována fontána Smuteční vrba. O existenci původních fontán v parku se zmiňuje spisovatel James Pilkington v *A View of Present State of Derbyshire*, kde popisuje dva podivuhodné měděné stromy, jejichž větve "produce an artificial shower" a které byly vyrobeny pro prvního devonského vévodu roku 1692 Ibeckem.

Roku 1844 Sir Cavendish píše v *Handbook to Chatsworth*, že zadal vrchnímu zahradníkovi Josephu Paxtonovi rekonstrukci fontány a zřízení "rock garden". Pod Paxtonovým vedením byla vyrobena Smuteční vrba Bowerem v Chesterfieldu. Jako zkušený
77 dendrolog vybral zahradník část parku se vzrostlými dřevina-

ni, jež scénérii dodávají časovou "původnost". Tuto kovovou hříčku doslova zasadil na břeh potoka, z něhož, svítí-li slunce, probleskují kovové kořeny, dnes již prorostlé spleť skutečné okolní vegetace. 78

Smuteční vrba tu prýští žertovně praménky vody a snad jediné její znějící děšť přiměje kolemjdoucí k tomu, aby zaměřili pohled na fragilní, útlý, šedavě stříbřitý stromek. Výsadba bílých vrb druhu tristis a blanda se tradičně uplatňuje v zahradních úpravách tam, kde je záměr dodat modelované krajině romanticky tajemnou a smutnou tvářnost. Převísle vrby barevně harmonizují téměř se všemi listnáči od dubna do října. Přírozeně se uplatňují tam, kde je třeba zpevnit vodní břehy. Kovová vrba tyto vlastnosti spolehlivě předstírá. Vrba je zasazena do scénérie "kontrolované divokosti", která záměrně střídá náladu z malebně budovaných starších pasáží parku z 18. století. Z plánů parku z tohoto období lze vyčíst, že Paxtonova nově rekonstruovaná fontána si vyžádala změnu vodního systému v délce několika kilometrů. Musel totiž do skalnaté krajiny zavést nezbytný prudký potok, z něhož je fontána také napájena. Fontána vpředu na fotografii má skrytou funkci - vyrovnává tlak vody ve větvích vrby.

Malebný chatsworthský park dokládá programy krajinářských zahradních úprav, jejichž ideálem byla v 18. století pitoresknost odvozená z ohtěné nepravidelnosti kultivovaných čínských zahrad, z revivalu italských vil, obklopených nerovným terémem protkaným strmými a točitými cestami a zejména krajinářským dílem Claua Lorraina, Salvatora Rosy a Gasparda Dugheta. Tyto ideály pak vystřídaly počátkem 19. věku romantické skalní úpravy, lesní plochy, grotty, vodní plochy, drobné orientální zahradní architektury.

Umělý děšť padající z měděných větví fontány evokuje atmosféru romantických výstředních nápadů ve scénérii "druhé přírody".